

JOURNALIST OCH KVINNA

**Rapport från
Elin Wägner-sällskapets hösthelg
på Sankt Sigfrids folkhögskola, Växjö
25-26 september 1999**

tillbaka hundra år i tiden. Mariannes avslutande reflektion är att det kanske inte är så stor skillnad mellan då och nu och hon jämför med Liza Marklunds "Sprängaren", som kom ut förra året och som också skildrar en kvinnlig reporters vedermödor i den manliga tidningsvärlden.

Irène Carlsson

Karl Lindqvist

HUR JAG BLEV JOURNALIST

Som inledning på Elin Wägner-seminariet 1999 höll Karl Lindqvist ett föredrag kallat "Hur jag blev journalist".

Elin Wägner hade länge varit en viktig person i hans liv, berättade Karl Lindqvist, som skrivit sin doktorsavhandling om Elin Wägner och Ludvig Nordström ("bara" Elin Wägner räckte inte då det begav sig, gubevars).

"Hur ska en medelålders man kunna ha åsikter om en ung kvinna i början av seklet?" frågade Karl Lindqvist självvironiskt och gav själv svaret. "Hennes texter berör alla och de handlar framför allt om hur det är att vara **människa**."

Men hur började det?

Vi som lyssnade fick ta del av en intressant och inkännande redogörelse för hur Elin Wägner "skrev sig ut" från en kvävande och oförstående hemmiljö.

1901 debuterade hon i Helsingborgs-Posten med noveller "En modig liten kvinna" (med den betecknande signaturen "Ingen"). Så småningom fick hon faktiskt arbete på tidningen och var medarbetare där till 1904.

Alla slags texter fick hon skriva: artiklar, notiser, recensioner och kåserier. Hon hade en stående kåserispalt, "I Helsingborg", där hon på ett mycket modernt sätt tecknade ögonblicksbilder av människors möten. Den unga Elin blev en mycket god iakttagare och "skrev sig in" i staden. Hon skrev **mycket**. Under sina tre år på tidningen lämnade hon ifrån sig 250 signerade bidrag! Denna tidiga produktion ville hon senare inte gärna kännas vid, men det var trots allt under dessa år hon lärde sig skrivandets hantverk, ett hantverk som hon blev mycket skicklig i.

Elin Wägner fick en allt större medvetenhet om samhället och började "skriva sig ut" i världen. Hon vantrivdes i Helsingborg och upplevde att villkoren för henne som kvinnlig journalist avsevärt skilde sig från de manliga kollegernas.

1904 avböjde hon erbjudandet om en fast anställning som notischef på Helsingborgs-Posten. Via London hamnade hon i stället så småningom på tidningen Idun i Stockholm, och då var hon ju faktiskt journalist!

Här fick vi, tråkigt nog, lämna Karl Lindqvist guidning genom Elin Wagners tidiga journalist-år. För mig hade en delvis ny och betydligt skarpare bild av Elin Wagners framkallats. Jag hade fått se nya och intressanta sidor av en redan intressant och mångsidig författare. Tack!

Karin Ambjörn

Margareta Stål

ÅREN PÅ IDUN

Margareta Stål är lärare i journalistik och massmediakommunikation vid Göteborgs universitet och arbetar på en avhandling om journalisten Ester Blenda Nordström, som under tiotalet bland annat arbetade på Svenska Dagbladet. För dagen hade Margareta emellertid riktat blickarna mot veckotidningen Idun och gav ett både intressant och informativt föredrag om Wagners år på tidningen och om journalistvärlden vid denna tid i allmänhet. Hon avslöjade också att ämnet för föredraget möjligtvis skulle bli hennes nästa forskningsprojekt.

Margareta berättade inledningsvis om de få kvinnliga så kallade pennskaft som fanns i Stockholm vid seklets första decennium, vid sekelskiftet bara tre. De hade sämre villkor och lägre löner, cirka hälften av männens, trots att de ofta till och med var högre utbildade. För att möjligtvis kunna förändra sin situation slog de sig tillsammans i den så kallade ligan. Bland intresseklubbens medlemmar fanns pionjärer som Ellen Brandell, Ellen Rydelius och Murre Landqvist. De kvinnliga pennskaften var för övrigt ofta anonyma och skrev under pseudonymer som "den lilla hönan" eller "opolitiska frun", vilket förstärker detta intryck. Yrket fick med tiden en allt klarare definition och efter hand såväl professionaliserades och feminiserades det. Vid tiden för krigsutbrottet stod kvinnorna för omkring 13% av Stockholms journalistkår, och Idun hade 1916 en artikelserie som presenterade "kvinnorna på våra redaktioner". På bilder från tidningsredaktionernas interiörer som visades under föredraget finns varken skrivmaskiner eller andra hjälpmedel. På ett bord står en ensam telefon.

Idun grundades 1887 och hade två decennier senare en upplaga på 50 000 exemplar. Den var borgerlighetens främsta kulturella organ på en ständigt expanderande tidningsmarknad. Elin Wagner kom till tidningen 1907 och var kvar till 1916. Då sade hon upp sig, troligen efter en konflikt med ledningen. Wagner var ju övertygad pacifist och tidningen patriotisk i sin hållning. Fram till dess hade hon emellertid varit en central kraft på redaktionen. Hon fick tidigt en redaktionssekreterares arbetsledande funktion, även om hon inte officiellt fick titeln förrän 1912. Hon blev då den första kvinna som fick en ledande befattning i Stockholms tidningsvärld. Betydelsen av att det fanns en kvinnlig chef som efterfrågade arbeten från kvinnliga skribenter kan knappast överskattas. Särskilt underströk Margareta Wagners stora betydelse för Ester Blenda. Den tio år äldre kollegan fungerade som en mentor eller läromoder, och Wagner understödde skrivandet av såväl "En piga bland pigor" som "Kåtornas folk".

Margareta redogjorde också för en journalistisk metod som med förebild i Amerika blev vanlig vid tiden. "Stunt"-journalistik innebar att journalisten iscensatte sig i roller ute i samhället och skrev sociala reportage "inifrån". Så kunde ett kvinnligt pennskaft ikläda sig rollen exempelvis som cigarrbutiksbiträde eller piga. Ett annat lån från landet i väst var

"sobs", det vill säga snyftreportage. Journalisten besökte rättegångar och skrev inkännande utifrån den åtalades perspektiv. Med dessa arbetssätt sökte man naturligtvis sensationer, men många engagerade sig också på grund av ett socialt patos. Wägner själv hyste stort intresse för den moderna kvinnan. I sociala reportage förde hon in nya gränsöverskridande typer i pressen som yrkesarbetande, sportande och resande kvinnor. Naturligtvis var Elin Wägner själv en förebild.

Bibi Jonsson

NATURPROMENAD

Efter lördagens goda middag samlades drygt hälften av deltagarna i seminariet för en naturpromenad, väl rustade i alla slags regnskyddande beklädnader, eftersom det var fukt i vinden och flygande moln. Men det klarnade snart upp och det blev riktigt varmt i solen. Vår ciceron Börje Svensson tog oss först med till den plats där vi skulle plantera ett träd för Elin. Det är en lind, nu tre eller fyra år gammal, men redan högre än oss alla, som det höves ett vårdträd. En stor grop var grävd i förväg, eftersom linden hade en ordentlig klump av sitt rotsystem med sig. När trädet var på plats, fick vi alla hjälpa till att fylla gropen och Marianne läste en dikt av Börje om lindens många goda egenskaper.

Sedan tog vi vägen om det träd som planterades av förra årets kurs på S:t Sigfrid. Varje årskurs planterar sitt träd och eftersom skolan sedan länge har kurser för invandrare, hade man 1998 valt ett invandrat träd, en tysk lönn. På skolans område finns nu, om jag förstått saken rätt, alla svenska lövträd och därför också många slags sångfåglar. Av dem hörde vi ingenting och såg inte heller något annat än nötskrikor som for mellan träden i sin iver att lägga upp matförråd för vintern. De flesta fåglar som flyttar söderut är redan på väg – när jag körde från Lund till Kronoberg, såg jag bara stora böljande flockar av eleganta vipor och knubbiga starar.

Ingen promenad i natur eller på landsbygd numera utan att man lär sig nya EU-regler, har jag märkt. Den här dagen fick vi lära oss att en allé för att få kalla sig allé måste ha minst fem träd på den ena sidan och fyra på den andra. Vi fick se en som kvalat in men också veta att sorgligt många har huggits ner, åtminstone på den ena sidan, eftersom de varit för smala för moderna jordbruksredskap.

På ett annat ställe var det inte människor som varit framme, utan hästar, som traddödare. De hade gnagt av barken på en stor ask, stilig också som död, med grenspetsarna som uppåtvända kandelabrar. Och döda träd eller gamla nästan döda träd är inte bara stiliga i sin strama stilisering, utan har stor betydelse för mångfalden av djur, av vilka de flesta är små, mycket små, mycket små...

Från alléns mynning kunde vi också se mot sjön och en stor strandäng, som för bara några år sedan var igenväxt med sly, men som nu med hjälp av en flock Highland Cattle och i viss mån människor med motorsåg öppnar sig mot vattnet. Redan har några vårar storspoven rastat här igen och Börje hoppas förstås att den snart ska finna ängen duglig att häcka på också.

Över viken kunde vi också se ruinen av Kronobergs slott. Det byggdes på 1300-talet som befäst biskopsborg men övertogs av Gustaf Vasa, som efter Dackeupproret väl tyckte det var bäst att säkra sin ställning i Småland så kraftigt som möjligt. Jordbruket blev då kungsgård och fick förse de höga herrarna med vad de kunde. Nu har arrendatorn Viveca Fransson beslutat sig för att driva jordbruket som en KRAV-gård och Börje hoppas att skolan snart ska kunna få det mesta av vad köket behöver från gården. Redan nu har skolan fått sätta upp ett KRAV-märke på dörren till huvudbyggnaden där matsalen ligger och är stolt över att en dag i veckan kunna servera mat som är till åtminstone 90% kravmärkt.

Ett projekt i miljövårdens tecken som redan är i hamn för skolan är den nya anläggningen för fliseldning. Det betyder att allt som eldas på skolan är skräpträ, rot och sly framför allt, som görs till flis på en fabrik i närheten – och föredömligt nog fraktas inget mer än tio mil. Så det mesta under denna naturpromenad kom att handla om träd, på många sätt.

Lena Malmgren

LINDEN

Lind, du ståtliga träd.
Med ordstam betydande "böjlig".
Din bast utnyttjad
till starka rep,
kanske gjorda i Bästerna, Moheda.
På småländska uttalas
du linn' och gav Linné
hans namn,
efter vårdträdet
på fädernegården.
Dina blommor sprider
en underbar doft,
berusande både

folk och bin.
Ditt ansiktsvatten
utslätar rynkor
och ditt te sänker febern.
Dina blad är hjärtformade,
cordata,
din stam täljvänlig,
ikongivande,
hackspettsinbjudande,
fågelhöghusgivande.
Sådant är Elins träd
å Kronoberg.

Börje Svensson

Helena Forsås-Scott

VAD TÄNKER DU MÄNSKLIGHET?

Det är Helena Forsås-Scotts förtjänst att vi har dessa 40 artiklar som så direkt talar till oss idag. Jag skulle vilja läsa alla 300 som Elin Wägner skrev under Tidevarvstiden. Under vända ibland men uppgiften var för stor för att svikas.

Hantverket vilar solitt på Elin Wagners värderingar, att skriva så att hon skapar en dialog som för framåt till en enda tankens värld där män och kvinnor samarbetar. Helena Forsås-Scott använder Bachtins teorier som passar utmärkt här.

Men när vi idag hyllar Elin Wägner för hennes framsynhet, låt oss inte glömma hur tungt det måste ha varit många gånger. Hennes nedstämdhet, rentav sorg inför utvecklingen inom hennes ambitionsområden inrikespolitik och utrikespolitik, kvinnans ställning och miljön. "Somrarna blir aldrig vad de varit sedan ängarna försvann." Tidevarvsfeministerna hade hoppats på så stora förändringar tämligen snabbt. Kanske är tiden mer mogen nu trots menuettandet, två steg framåt, ett tillbaka i bästa fall.

Gerd Lilja

SJÄLVPORTRÄTT – vi skapar med färg och papper

Det övervägande antalet programpunkter på årets sammankomst var av mental och intellektuell karaktär och krävde stillasittande och lyssnande. Vilket härligt avbrott att utöva en konstnärlig verksamhet, att prata, teckna, skratta! Under inspirerande handledning av skolans teckningslärare Börje Lindell ritade vi först av varandra utan att titta på papperet. Resultatet var många fantasifulle huvuden, några mera realistiska, några nästan som karikatyrer som lockade till skratt.

Efter att ha sett på dem som satt mittemot oss, skulle vi avbilda oss själva. Därvid spelade självkänslan en stor roll och Börje gav några bland självporträttstecknarna möjlighet att berätta om vad de hade lagt i sina linjer. Både styrka, stolthet och svaghet kom fram.

Att teckna oss själva som djur gav skjuts åt fantasin. Minnen av konkreta djur påverkar våra liv och samtidigt är djur starka symboler, som fåglar för frihet eller ofrihet, om de sitter i bur, hästen för kraft och trohet, papegojan för humor och det exotiska.

Historien om en nyckelpiga i en barnbok, som min mormor målade i fyra motiv på dörrarna till våra leksaksskåp, är ett starkt minne jag har, och samtidigt passar nyckelpigans symbol bra på vad jag vill vara: en som bringar lycka och glädje.

Vi hängde upp våra teckningar på en anslagstavla. Vilken rolig utställning det blev!

Den första föredragshållaren, Karl Lindqvist, talade om självbiografin som en bedömning av författarens liv. Självporträttet kan ses som en bedömning av tecknarens utseende och person. Men det är också prov på en förmåga att kunna uttrycka denna bedömning i linjer och ge den form. Man behöver inte ha gått på konsthögskola för att förvärva denna förmåga. Den vanliga västerländska skolgången räcker. Hos många människor, speciellt bland de äldre årgångarna, har/hade skolundervisningen dock tyvärr en mera hämmande än befriande verkan på självförtroendet i uttrycksförmågan. Det är synd, för det är så roligt att delta i ett gemensamt konstnärligt skapande.

Elisabeth Jolly

SAMKVÄM MED SUPÉ

Efter ett par timmars välbehövlig vila för att smälta det högintressanta programmet kändes ett ökat behov att smälta något mer substantiellt. I matsalen stod ett buffébord dukat med läckerheter av såväl vegetarisk som animalisk art.

Några förstagångsbesökare undrade om möjligheterna att njuta av en flaska vin, men vi veteraner visste, att på S:t Sigfrid serveras intet starkare än lättöl. Säkert klokt, så att vi inte skulle lockas att fördärva ytterligare några hjärnceller inför söndagens högintressanta seminarieprogram. Men innan buffén fick angripas, blev vi på sedvanligt sätt underhållna av ett par musikelever på skolan. Med sång och pianoackompanjemang gav oss två unga flickor prov på sina talanger med ett blandat program med bl a flera kända moderna musicalmelodier.

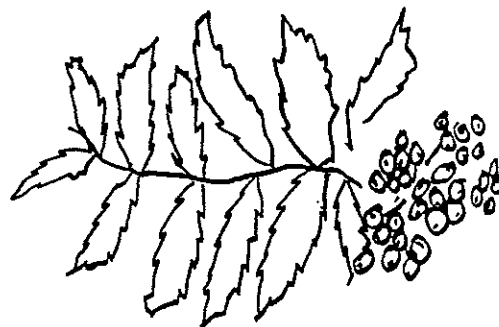
Vittra samtal fördes och nya spännande kontakter upprättades sedan vid de olika matborden parallellt med det gastronomiska njutandet.

Efter maten utdelade Elin Wägner-sällskapets ordförande årets Väckarklocka till författarinnan Anita Goldman med följande motivering: "Årets Väckarklocka tilldelas Anita Goldman, Stockholm, för att hon – precis som Elin Wägner – modigt verkat i och rapporterat från en patriarkal miljö där hennes arbete inte alltid bedömts som 'politiskt korrekt'. I sin bok Snäckans sång lyfter hon fram samma budskap som i Elin Wagners Väckarklocka, då hon väddar till världens kvinnor att genomskåda krigets mekanismer och tillsammans medverka till en fredligare värld för våra barn."

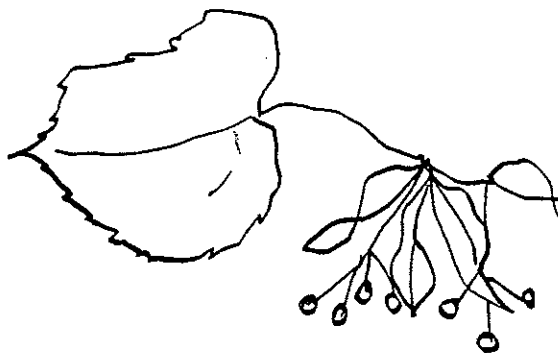
Ett populärt och riktigt val ansåg alla närvarande och såg med förväntan fram mot Anitas föredrag på söndagen. Hon ämnade utdela väckarklockan till Sveriges kvinnliga riksdagsledamöter, som hon ansåg bör väckas för att sträva efter en svensk militär nedrustning, då vi knappast kan anses stå inför något militärt hot inom överskådlig framtid. I stället bör intresset och försvarspengarna riktas mot det stora miljöhot, som framför allt Östeuropas kärnkraftverk utgör.

Stiftelsen Lilla Björkas ordförande och sekreterare, Charlotte Branting och Solveig Hammarbäck redogjorde till sist för vad som hänt på Lilla Björka det senaste året och vad som planeras i framtiden. Deras målande beskrivning av den nyligen genomförda renoveringen av nedervåningens vardagsrum och hall (som innefattar även Linnéas rum) gav många seminariedeltagare stor lust att ta hemvägen via Berg och få en visning av huset. Kvällen avslutades inte med dans, något som vi två närvarande pensionerade män var tacksamma för. Nog kan vi vara dansanta fortfarande men att (som de gentlemän vi är) orka bjuda upp femtio seminariekvinnor samma kväll, det hade varit mer än våra krafter stått oss bi med.

Per-Olof Swartz

RÖNN

Anita Goldman

KVINNAN MOT STATEN

LIND

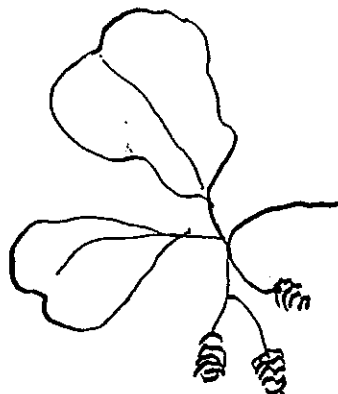
I programmet för Elin Wägner-seminariet 199 stod det att Anita Goldman skulle tala om "Kvinnan mot staten". Hon valde att inte tala strikt enligt rubriken och det anförande hon först tänkt sig. Hon berättade i stället om sin verklighet; ung judisk kvinna, bosatt i Israel i många år, gift med en israelisk officer, mor till en pojke och en flicka. Hon har upplevt intifadan och Kuwaitkriget. Hon är journalist och författare.

Anita berättade att Elin Wägner betytt mycket för henne och är en av hennes kvinnliga förebilder. Anita anser att Elin Wägner är en av Sveriges mest politiskt radikala kvinnor. Anita Goldman skriver i samma anda som Elin Wägner, och i hennes senaste bok "Snäckans sång" finns mycket av Elins tankar. Anita kallar sin bok "en bok om kvinnor och krig". Hon har själv den hudnära erfarenheten av krig i ett land där mannen som offer sig för sitt land och stupar är den verkliga hjälten och idolen för många unga män. Anita Goldman skildrar med stor insikt och inlevelse hur kvinnorna, mödrarna, upplever kriget. Hon berättade om hur hon intervjuat två israeliska mödrar för att på ett journalistiskt sätt kunna skildra deras tankar och känslor. Men det visade sig att det inte gick att göra journalistik av dessa samtal. Det blev i stället romanen "Stenarnas döttrar", en bok som förklarar mycket och som givit mig personligen mycket kunskap.

Anita berättade om svårigheten med att dels vara journalist med uppgift att rapportera till Sverige om krig och terrorattacker, dels personligen uppleva händelserna som medborgare, kvinna, mor, fredsaktivist. Ett annat dilemma för en journalist är: Hur mycket vågar man säga och skriva för att få fortsätta att vara med i debatten?

Att vara samhällsengagerad journalist och författare innebär också kampen mellan lusten att dra sig undan och ägna sig åt det litterära skrivandet och utmaningen att delta i samhällsdebatten och ibland vara polemisk. Det var ett dilemma som också Elin Wägner kände av. Enligt den allmänna uppfattningen, åtminstone hos förläggare, måste en författare bestämma sig för vilken genre hennes skrivande skall tillhöra: journalistik, personligt berättande, forskningsredogörelse eller skönlitteratur. "Varför måste man välja genre?" tänkte Anita och skrev "Snäckans sång".

Ingrid Jarnås-Nilsson

AL

"folkhemmet". Titeln **När kvinnan fick röst i radion** lät för mig mycket intressant och jag försökte erinra mig hur det var under 50-talet, då jag själv växte upp. Kunde jag påminna mig att det hade ljudit några kvinnliga röster ur vår ljusbruna, stora radioapparat? Knappast, vad jag kommer ihåg är Farbror Svens brevlåda på torsdagseftermiddagarna och Hylands Karusell på lördagskvällarna. Inte funderade jag heller speciellt mycket på avsaknaden av feminina röster på den tiden.

Karin inledde sitt anförande på ett mycket engagerande och intressant sätt med att anknyta till sekelskiftets Pennskaftet och konstaterade att det inte var så värst mycket som hade förändrats, då hon jämförde med 60-talet, när hon själv började att arbeta på en landsortstidning.

Vidare fortsatte Karin Nordberg att prata om sin avhandling "Radion som fortbildare", 1925-1950. Egentligen handlar avhandlingen mest om männen. Nu fick patriarkatet en teknik till sitt förfogande. 1929 gjorde man ett första försök med en kvinnlig hallåa, men allmänhetens reaktion var inte mycket att skryta med: "Skjut kossan, ut med käringen!" Hallåan fick dra sig tillbaka.

1938 kom den första kvinnliga nyhetsuppläsaren, och det väckte uppseende att hon hade stakat sig något. Men folk tyckte inte att det passade sig att en kvinna talade om krig, utan man ville att "herrarna" skulle ta hand om detta. Kvinnan ansågs mest lämpad för att sjunga och göra uppläsningar.

1929-30 bidrog Elin Wägner med små sketcher, kåserier i radion. De kunde se "lätta" ut, men innehöll ofta politik, såsom frågor rörande hushållsekonomin. Annars förekom det förbluffande få inslag från denna kvinnoaks-kämpe. Framst figurerade hon som pjäsförfattare och Bang dramatiserade t ex hennes "Åsa-Hanna".

Vägen fram till kvinnoprogrammet Radio Ellen, som startade 1977, kan tyckas lång. En och annan gång har vi kvinnor varit riktigt "radiopopulära", d v s då det passar patriarkatet. Ett exempel på detta är Alva Myrdal och befolkningskrisen.

1996 kom radioprogrammet Freja, som nu hotas av nedläggning. Här finns två stridande åsikter:

1. Kvinnans underordnade ställning får inte betonas, för då förblir den underordnad.
2. Vi behöver ett särskilt radioprogram för kvinnor.

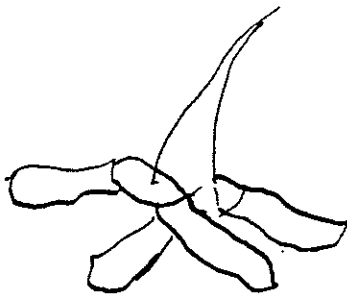
Ja, den som lever får se...

Talade just med min 85-åriga mamma i telefonen. Jag frågade henne om hon kom ihåg någon tidig kvinnlig radioröst. Hon svarade utan att tveka: - Barbro Alving. Hennes röst var så säker och trygg.

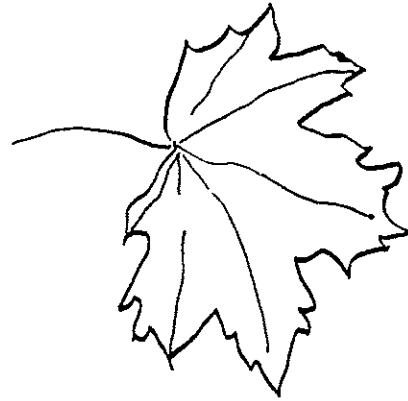
Ann-Christin Gunnarsson

BJÖRK

LÖNN

Birgitta Svanberg

DET JOURNALISTISKA ARVET

På ett oerhört spännande och underhållande sätt lade Birgitta Svanberg fram en del av sina nya forskningsrön angående Barbro Alving och hennes journalistiska insats. Hon tecknade det omvälvande mötet med Elin Wägner, beskrev hur den speciella "Bangstilen" utvecklades och avslutade med en ingående analys av DN-artiklarna kring Berlinolympiaden 1936.

Redan vid elva års ålder hade skolflickan Barbro Alving bestämt sig för att bli journalist. I hemmet med mamma, författare till kåserier och romaner, pappa, lektor i modersmålet och rektor, odlades en speciell sorts humor. Birgitta Svanberg visar, hur den lek med ord, de dräpande formuleringar och den raljanta ton, som är så typiska för den vuxna Barbro Alving finns med redan i hennes reportage och artiklar för skoltidningen.

Elin Wägners Pennskaftet var naturligtvis en viktig inspirationskälla för den unga Barbro Alving, och redan dagen efter studentexamen är hon volontär på Stockholms Dagblad. Birgitta Svanberg visade på likheter med Elin Wägners tidiga journalistiska utveckling. Barbro Alving anställdes på Iduns redaktion. Tidningen gjordes i stort sett av Eva Nygren (senare Hökerberg) och Barbro Alving. Hennes journalistik var ännu konventionell och glanslös. Ett undantag utgör en artikel full av träffsäkra och roliga iakttagelser om att vara fru och fästmo i Frankrike. Hon vistades i Paris ett halvår tillsammans med sin dåvarande fästman, Sven, folkhögskolelärare. När konflikten mellan yrkesplanerna och det blivande hemmafrulivet gick upp för henne, bröt hon förlovningen.

Efter några år började Barbro Alving på Dagens Nyheter, där hon skulle utvecklas till det stora namnet inom svensk journalistik.

Av genomgripande betydelse både för hennes liv och för hennes journalistiska gärning var mötet med Elin Wägner. De möttes på Idun och det första publicistiska tecknet är Barbro Alvings hyllningsartikel till Wägners 50-årsdag 1932 i Bergsluft under rubriken "De unga till Elin Wägner". Barbro Alving var då 23 år, och Elin Wägner blev något av en modersgestalt och manande förebild för henne. Elin Wägners privata smeknamn på sin alltiallo var "mormors glasögon". "Nu är min andes stämman ute i världen", säger Elin Wägner 1935. Efter denna bakgrundsteckning kom Birgitta Svanberg in på DN-artiklarna, som skildrade Berlinolympiaden 1936, Hitlers stora propagandanummer. Hon framhöll att svensk historiskrivning har försummat att skildra den utpräglade kvinnofientligheten i maktövertagandet 1933. Redan i juni detta år avskedades genom undantagslag alla lönearbetande kvinnor under 35 år. Fackföreningarnas kvinnoförbund förbjöds, enrullering i olika nazistiska sammanslutningar påbjöds. Hitlers och nationalsocialismens utpräglad biologiska raspolitik utplånade även kvinnorna från det offentliga livet.

Barbro Alving, som var med i Clarté, hade redan 1934 skrivit en artikel om kvinnopolitiken i Tredje Riket. Så skildrar hon med satiriska övertoner den nazistiske idealfadern som Scharführer för nio barn.

Entusiasmen över Berlinolympiaden var stor i svenska tidningar. DN sände ett gäng garvade sportjournalister. Vid sidan om dem skulle den unga kvinnliga journalisten förmedla stämningar. Det var en poäng att hon inte kunde något om idrott. Tidningen kostade inte ens på henne ett hotellrum, utan hon bodde inackorderad. Telefonen var hennes kontakt med DN. Hon skrev tretton artiklar och när hon kom hem, fann hon sig vara omnämnd som "Sveriges styvaste journalist".

Typiskt för den fullt utvecklade "Bangstilen" är den intensiva närvarokänslan. Barbro Alving förmedlar hur det känns. Hon talar om hur det väldiga skådespelet gör henne "döv, blind och förkrossad". Birgitta Svanberg jämförde hennes journalistiska teknik med Leni Riefenstahls i filmen Viljans triumf: panorama över stora platser, därefter enskilda uttrycksfulla ansikten. Barbro Alving förmedlar intrycken av marscherandet, av Berlin som en "stad i belägringstillstånd", och hon konstaterar att "har man heroismen som ideal, är det inte så lätt att komma i karnevalsstämning".

Hon beskriver inmarschen framför hedersläktaren, där Hitlerhälsning eller ej blir en politisk manifestation. Hennes språk är effektivt med korta huvudsatser och talspråkstempus. Hon är helt respektlös i sättet att berätta och lyckas genom lätta ironier och neddragande ordval förlöjliga den nazistiska bombasmen. Genom komiken i sättet att berätta lyckas hon klä av det nazistiska skådespelet och ändå göra det på ett helt oantastligt sätt.

Efter att ha hört Birgitta Svanberg med stor entusiasm och sakkunskap tala om Barbro Alvings journalistik, ser vi nu med förväntan och spänning fram emot att hon publicerar sina resultat.

Kerstin Pharmanson

KVINNA OCH JOURNALIST

Avslutande diskussion

Diskussionen blev mycket kort, då väggklockan redan intagit vintertid och lurat kursledningen på en hel timme. Dock bänkade sig längst fram en panel, bestående av de medverkande föredragshållarna samt radioproducenterna Isa Edholm och Monica Lauritzen och TV-producenten Cecilia Zadig, för att besvara frågor från auditoriet.

1. Hur mycket avspeglar sig Elin Wägners privata kärleksförhållanden i romanerna?
- Överdrivet intresse, ansåg Helena Forsås-Scott. Vi vet ej särskilt mycket. Det är ej relevant att söka bakgrunder.
2. En av de närvarande männen ställde frågan: - Varför är bara två män här? Anita Goldman konstaterade att det seriösa kulturlivet bärs upp av kvinnor. När ämnet är en kvinnlig författare är det kvinnornas domän.
3. - Trots att kvinnliga journalister inbjöds till kursen kom ändå relativt få. Varför? Vill de inte ställa upp i kvinnligt sammanhang? - Det finns en inre hierarki. Dessutom skrämmer

modellen "skjutjärnsjournalistik" blivande kvinnliga journalister, som hellre arbetar efter samtalsmodell, påpekade Margareta Stål.

Isa Edholm framhöll att lokalradion betytt mycket genom att bereda plats för kvinnliga journalister och därmed andra intervjuformer, även om skjutjärnsmodellen lever vidare.

"Att ställa frågor är inte alltid rätt sätt att få veta något", säger Elin själv.

Monica Lauritzen: - Engagerade kvinnor finns inom kulturpolitiken. Men andra fattar beslutet, medan vi läser böcker.

Cecilia Zadig instämde: - Reflektionen får inte utrymme. Tempot är upphetsat, tiden för utarbetande minskar.

4. - Varför är vi långt efter USA och andra länder i fråga om kvinnor på ledande poster? Strävar vi verkligen därefter? Måste vi arbeta annorlunda i toppen? frågade Cecilia.
5. - Men nog har proportionerna inom journalistkåren förändrats? Margareta Stål: - Nej, det är rätt så få kvinnor, ej så jämlikt som man kan tro.
- Dessutom gynnar högskoleprovet manliga sökande; vi har anammat den manliga normen, konstaterade Karin Nordberg. "Vi är proffs, inget kvinnoperspektiv", citerades en kvinnlig journalist, därmed menande att sådant ej anlades.

Det var avslutningen på årets seminarium med dörren öppen för flera frågor och fortsatt diskussion.

Majt Olsson

Ett stort tack till alla dem
som bidragit till denna rapport!
Elin Wägner-sällskapets styrelse

Referenslitteratur

Barbro Alving, Det kom aldrig i tidningen
Lena Eskilsson, Drömmen om kamratsamhället
Margareta Lindholm, Talet om det kvinnliga
Solveig Lundgren, Dikten i etern
Britta Lövgren, Hemarbete som politik
Ulla Manns, Den sanna frigörelsen
Joan Scott, Only paradoxes to offer
Brita Åkerman, 88 år på 1900-talet

Redigering och utskrift: *Curt Gustafsson*
Teckningar (höstlöv): *Lena Malmgren*

